

KULTTUURI KUULUU KAIKILLE

SDP

**SDP:N
KULTTUURIPOLIITTINEN
OHJELMA**

SDP:N KULTTUURIPOLIITTINEN OHJELMA

Sosialidemokratia on syntymästään saakka tehnyt työtä kulttuurin hyväksi, mutta yhteiskunnan muuttuessa tarvitaan parempaa kulttuuripoliittikkaa. Hallitusvastuussa sosialidemokraatit nostavat kulttuurielämän nousuun. Tässä ohjelmassa kerrotaan SDP:n kulttuuripoliittisesta ajattelusta ja niistä uudistuksista, joita lähitulevaisuudessa tarvitaan.

Kuvat: Jukka-Pekka Flander / SDP

SISÄLLYSLUETTELO

1. Kulttuurin pitkä linja

Kaikki alkoi työväentalolta
Elämää luokkayhteiskunnassa

2. Sosialidemokraattinen kulttuuriajattelu

Ilmaista, edullista ja maksullista
Monien kulttuurien Suomi
Vapaampaa taidetta

3. Läsä ja kaikkialla

Kaikki tekee, jokainen osaa
Rakkaat ympäristöt

4. Palvelut, taide ja tulevaisuus

Kulttuuritoimijoiden rahoitus
Taiteilijaköyhyyttä vastaan
Uuden ajan kulttuurilaitoksia
Meidän yhteinen Yleisradio
Kaikkein paras kirjasto
Taidekasvatusta jokaiselle
Joutilaat tilat käyttöön

5. Rikkaampi yhteiskunta

Kulttuuri luo hyvinvointia
Läake syrjäytymiseen
Kulttuuriyrittäjät ja alustatalous
Kasvua luovilta aloilta
Tuottoja turismista
Työllisyys ja taiteilijoiden koulutus

6. Ohjelman toteutus

1. KULTTUURIN PITKÄ LINJA

Kun ihminen herää aamulla, hän huomaamattaan alkaa täyttää päiväänsä kulttuurilla. Joku lukee tuoreita uutisia, toinen hyräilee suihkussa, kolmas kertoo aamiaispöydässä hyvän tarinan. Meidän aikamme ihmisiä ympäröi vilkas visuaalinen kulttuuri ja äänimaailma. Kulttuuria syntyy jokaisessa ihmisyhteisössä, joka päivä.

Kulttuuri on hengen viljelyä, luovaa työtä ja ajattelua. Kulttuuri kiinnittää ihmiset yhteen, pitää yhteisöjä koossa ja auttaa meitä ymmärtämään toisia. Koemme olevamme osa suurempaa, kun jaamme ajatuksia ja mieltymyksiä muiden kanssa. Kulttuuriin törmää kaikessa. Suomalainen aamupuurokaan ei koostu kauran ravintoarvoista, sehän on kulttuurisesti rakentunut tapa.

Yhteiskunnallinen viisaus kasvaa vain kulttuurisesti kestävässä yhteisöissä, jotka pystyvät sopeutumaan muutoksiin ja osaavat ruokkia kulttuuriaan. Maailma sirpaloituu 2000-luvulla entistä nopeammin ja voimakkaammin. Ihmiset, raha ja kulttuurit liikkuvat. Yhteiskunnan muuttuminen on synnyttänyt uudenlaista vääryyttä, syrjäytymistä, yhteenottoja ja pahoja tekoja. Kulttuurin tuottama yhteenkuuluvuus on tänä päivänä koetuksella. Totuus ei välttämättä löydykään kaurapuurosta, tarvitaan parempaa kulttuuripolitiikkaa.

Sosialidemokraateille elävä kulttuurielämä on tärkeä osa hyvää yhteiskuntaa. Kulttuuripolitiikassa on kyse toimivasta lainsäädännöstä, hyvästä suunnittelusta, riittävästä julkisesta rahoituksesta ja reilusta ilmapiiristä, joka vie meitä yhdessä eteenpäin. SDP on historiansa aikana ollut rakentamassa Suomesta eurooppalaista kulttuurimaata ja tämä ohjelma tarkastelee tavoitteitamme 2020-luvun maailmassa.

Kaikki alkoi työväentalolta

Sosialidemokratia on syntymästään saakka ollut kulttuurin ja sivistyksen liike. Kun Suomen ensimmäinen työväentalo valmistui Turkuun, jo vihkiäisissä 24.11.1889 esiintyivät yhdistyksen oma soittokunta ja kuoro. Taloon oli rakennettu lukusali ja kirjastoa käytettiin ahkerasti. Työväentaloilla myös urheiltiin, opiskeltiin, kirjoitettiin, näyteltiin ja lausuttiin runoja.

Työväentaloja rakennettiin 1900-luvun alussa kaikkialla Suomessa: vuonna 1916 niitä oli jo 940. Tuolloin ei vielä ollut yleisiä kirjastoja, konserttitaloja, urheiluhalleja tai kansalaisopistoja, mutta talkoilla tehty ”torppa” antoi jo mahdollisuuden elää kulttuurisesti rikkaampaa elämää: harrastaa, esiintyä ja luoda yhdessä jotain uutta. Yhdistysten jäsenet tekivät itse ohjelman järjestämiinsä iltamiin ja näin syntyi lukemattomia näytelmäseurueita ja yhtyeitä. Esimerkiksi monen kaupunginteatterin juuret löytyvät työväentalon näyttämöltä.

Työväestökin oppi näin nauttimaan laajasti taiteista ja työväentaloilta ponnistivat myös monet 1900-luvun suosituimmista taiteilijoista. Esimerkiksi 1950-luvun suurimmat tähdet Edvin Laine, Siiri Angerkoski, Repe Helismaa, Tapio Rautavaara ja Ansa Ikonen olivat kaikki aloittaneet uransa työväennäyttämöillä. Työväestö synnytti myös runsaasti omaleimaista työväenkulttuuria: kirjallisuutta, musiikkia ja kuvataidetta. Maan tunnetuimpana työläiskirjailijana pidetään Finlaysonin tehtaan työmiestä Väinö Linnaa.

Työväenkulttuuriin on määritelty kuuluvan niin työväestön tekemää, kuluttamaa tai työläisistä kertovaa taidetta, pohjimmiltaan siis luokkayhteiskunnasta kumpuavaa kulttuuria. Puoluepolitiikka ei työväentaidetta määrittänyt. Esimerkiksi rouhean manserockin, punkin ja yhteiskunnallisen rapin on katsottu jatkavan työväenmusiikin pitkää linjaa. Työväenkulttuuria on yhä kaikkialla, vaikka sitä kutsutaan monilla muillakin nimillä.

Kun sosialidemokraatit rakensivat Suomeen hyvinvointivaltion, myös kulttuuripalvelut pantiin kuntoon. Koulutettujen ammattilaisten ja julkisten kulttuuritilojen myötä ihmisten ei enää tarvinnut tehdä kaikkea itse voidakseen nauttia taiteista. Moni työväentalo jäikin lopulta tyhjilleen, kun kirjasto-, urheilu-,

teatteri-, opisto- ja musiikkitoiminta saivat nykyiset puitteensa osana kuntien palveluita. Tästä huolimatta työväenyhdistykset ympäri maata tekevät yhä tärkeää työtä ylläpitäessään talkoovoimin työväentaloja ja jatkavat matalan kynnyksen kulttuuritoimintaa.

TYÖVÄEN ARKISTO

Vuonna 1899 Turussa perustetun Suomen työväenpuolueen 2. puoluekokous Forssassa 17.-20.8.1903.

TYÖVÄEN KANSALLISNÄYTTÄMÖ

Työväennäyttämöiden perintöä jatkaa Tampereen Työväen Teatteri, joka on maamme suosituimpia taidelaitoksia. SDP turvaa TTT:n aseman ja rahoituksen yhtenä kansallisena päännäyttämönä Kansallisteatterin, Kansallisoopperan ja Svenska Teaternin rinnalla.

Elämää luokkayhteiskunnassa

Sosialidemokratia sai alkunsa maailmassa, jossa varallisuus oli keskittynyt harvoille ja työllään elävät kärsivät puutteesta ja nälästä. Epätasa-arvoinen yhteiskunta oli myös kulttuurisesti ja sivistyksellisesti epäreilu. Vain rikkaimmilla oli mahdollisuuksia harrastaa taiteita, nauttia korkeakulttuurista tai seurata kansainvälisiä muoteja. Työväestön asuinalueilla ja maaseudun mökeissä vallitsi toinen todellisuus, joka kasvoi arjen kokemuksista, sukupolvelta toiselle siirtyvistä käsityksistä, paikallisista perinteistä ja muualta tuoduista tarinoista.

Työväenkulttuuri oli luokkayhteiskunnan epävirallista kulttuuria, joka vuosien mittaan muutti muotoaan aivan kuten vaikkapa talonpoikauskulttuuri tai kaupunkikulttuuri. Vapaa-ajan lisääntyminen ja työntekijöiden aseman hidas vahvistuminen paransivat 1900-luvun aikana palkansaajien mahdollisuuksia harrastaa ja kuluttaa kulttuuria. Sosialidemokraattien tavoitteena oli sivistynyt työläinen, jolla on aikaa, rahaa ja kiinnostusta kulttuurisesti hyvään elämään. Tulevassa tasa-arvoisessa yhteiskunnassahan ei välttämättä edes esiinny valta- ja vastakulttuureja, eliitin ja kansan erilaisia todellisuuksia.

Sosialidemokraattisessa kulttuuripolitiikassa oli 1900-luvulla kaksi suurta linjaa. SDP halusi ensisijaisesti purkaa luokkayhteiskunnan, jolloin myös köyhyydestä kumpuavat alakulttuurit muuttuisivat. Työläisen piti päästä oopperaan siinä missä herrankin. Toisaalta SDP on arvostanut työväestön ikiomaan kulttuuria, työväenkulttuuria. Sitä voi kuvailla oman aikansa populaarikulttuuriksi, johon sekoittui rahvaan rehevyyttä ja yhteiskunnallista kantaaottavuutta.

Vaikka työväenkulttuurista on monesti puhuttu historiallisena ilmiönä, se on ajan saatossa muuttanut muotoaan. Tämän päivän Suomesta on valitettavasti kehittynyt uudenlainen luokkayhteiskunta, joka samalla synnyttää jälleen uutta ja elinvoimaista työväenkulttuuria. Luokkakokemukset vaikuttavat niin musiikkimakuun, kirjallisuuteen, kuvataiteisiin kuin teatteriin, eivätkä suomalaiset elä samassa kulttuurisessa todellisuudessa.

Tällä hetkellä työt ja työympäristöt muuttuvat vinhaa vauhtia. Ammatteja katoaa, automatisaatio ja tekoäly muuttavat työpaikkoja ja ihmisten elämää.

Robotit tulevat ahertamaan ihmistä halvemmalla, nopeammin ja tarkemmin. Suorittavan työn väheneminen lisää eriarvoistumista ja vahvistaa yhteiskunnan jakautumista. Miten tämä vaikuttaa luokkakokemuksiin ja niiden synnyttämiin alakulttuureihin? Millaista työväenkulttuuria syntyy etätöissä, työnteon digitaalilla alustoilla tai tulevaisuuden ammattiyhdistysliikkeessä?

Työn ja yhteiskunnan muuttuminen edellyttää myös aikaansa seuraavaa kulttuuripolitiikkaa. Jokainen meistä tarvitsee hyvän työn ja kulttuurisesti palkitsevaa vapaa-aikaa yhteiskunnallisista luokkarajoista piittaamatta. Sosialidemokraattien mielestä kaiken kulttuurin lähtökohtana on ihminen itse henkisten ja aineellisten saavutustensa kokonaisuutena. Tuloksena voi olla roisia rahvaankulttuuria tai mitä erikoisimpia taide-elämyksiä, kaikenlainen kulttuuri on meille arvokasta.

TYÖVÄENKULTTUURIA TÄNÄÄN

- Suomen Työväen Musiikkiliitto
- Suomen Työväentalojen Liitto
- Tampereen Työväen Teatteri
- Työväen Arkisto
- Työväen Näyttämöiden Liitto
- Työväen Sivistysliitto
- Työväenhistorian ja perinteen tutkimuksen seura
- Työväenliikkeen kirjasto
- Työväenmuseo Werstas
- Valkeakosken työväenmusiikkitapahtuma

2. SOSIALIDEMOKRAATTI- NEN KULTTUURIAJATTELU

Kulttuuri muodostaa laajasti ymmärrettynä yhteisöjen ja koko yhteiskunnan perustan. Se kuitenkin muuttuu ja muovautuu jatkuvasti niin uusien sukupolvien, vaikutteiden, ideoiden, arkisen vuorovaikutuksen kuin tietoisien muutostyön myötä. Koska kulttuuri on henkilökohtaisten ja jaettujen identiteettien kenties tärkein rakennusaine, sen on oltava kaikkien saavutettavissa. Oikeus kulttuuriin kuuluu kaikille: asuinpaikasta, tulotasosta, fyysisistä ominaisuuksista tai kielitaidosta riippumatta.

Yhteiskunnan tulee tukea kulttuuritoimintaa niin monipuolisesti, että jokaisella olisi mahdollisuus nauttia kulttuurista sekä kokijana että tekijänä tai harrastajana. Tämä edellyttää niin kulttuuri-instituutioiden ja harrastusmahdollisuuksien ylläpitämistä kuin tapahtumien ja taiteilijoiden tukemista. Tuki voi olla myös tiloja tai neuvontaa.

Kulttuurin saavutettavuus edellyttää esteettömyyttä. Julkisella rahoituksella tulee ohjata kulttuuritoimijoita saavutettavuuden laajaan huomioimiseen. Tarvitsemme nykyistä suunnitelmallisempaa toimintaa niiden tavoittamiseen, jotka jäävät palveluiden ulkopuolelle. Erilaisten hoitopaikkojen sekä oppilaitosten arkeen tulee tuoda järjestelmällisemmin taide- ja kulttuuritoimintaa. Vammaisten osallistuminen kulttuuripalveluihin edellyttää muun muassa toimivia kuljetus- ja tulkkauspalveluita, apuvälineitä ja avustajien vapaata pääsyä.

Kulttuuri on niin kokemuksia – katsojana, kuulijana tai kokijana – kuin tekemistäkin. Mahdollisuudet kulttuurin harrastamiseen ovat kulttuuripoliittisesti yhtä tärkeitä kuin kulttuurin seuraaminen. Erilaiset harrastusmuodot matalan kynnyksen kokeiluista pitkäjänteiseen taiteen perusopetukseen on pidettävä osana kuntien ja muun kulttuuri- ja sivistyshallinnon kokonaisuutta.

Kulttuuripalveluiden saatavuuden suurin este on rahan puute. Eurot vaikuttavat jokaisen paikkakunnan kulttuuritarjontaan, hintaan ja harrastusmahdollisuuksiin niin harrastajan kuin toteuttajan näkökulmasta. Voimavarat vaikuttavat suoraan teattereiden, orkestereiden ja museoiden tarjontaan. Taiteen ja kulttuurin arvo yhteiskunnalle, yhteenkuuluvuudelle ja hyvinvoinnille on kuitenkin kiistaton. Siksi SDP:n tavoitteena on kulttuurin riittävä rahoitus, joka painottaa saavutettavuutta ja kaikkien kulttuurillisia oikeuksia. Tavoitteenamme on, että valtion budjetista vähintään yksi prosentti kohdennetaan kulttuurin rahoitukseen.

Ilmaista, edullista ja maksullista

Kulttuuri ja taide on moninaista ja muuttuvaa. Sitä tuottaa lukematon määrä toimijoita yksilöistä suuriin tuotantokoneistoihin, voittoa tavoittelemattomista kaupallisista toimijoihin. Kaikilla näillä on paikkansa, tilansa ja oma arvonsa. Kulttuuripalvelujen saatavuuden, saavutettavuuden ja monimuotoisuuden keskeisenä takuuna on kuitenkin julkinen valta, jota kulttuuripolitiikalla ohjataan.

Julkisen rahoituksen roolina on kulttuuripalveluiden ja tuotannon tukeminen ja ohjaaminen avoimesti julkilausutuilla arvoilla, puuttumatta taiteen sisältöihin. Julkisesti tuetun kulttuurin tulee olla aina saavutettavaa ja riittävän edullista. Edullisuus ja mahdollisuuksien mukaan maksuttomuus on siis se linja, jota sosiaalidemokraatit edistävät ja tukevat.

Osa kulttuuripalveluista ja erityisesti isot tuotannot ovat kuitenkin kalliita toteuttaa. Kymmenien tai satojen tekijöiden yhteisponnistuksena syntyvät teokset maksavat ja kuluttajien kuuluu kattaa osansa niiden toteutuskustannuksista. Toiminnan kustannukset voivat heijastua lippujen hintoihin, mutta keskeistä on kulttuuripoliittinen kokonaisuus, jossa julkista tukea nauttivien toimijoiden tulee tarjota myös saavutettavia palveluita sekä avata oviaan vaikeammin tavoitettaville kohderyhmille.

Taloudellinen saavutettavuus voi tarkoittaa ilmaisenäytöksiä, halvempia lippuja erityisryhmille, esitysten viemistä hoitolaitoksiin tai monia muita tapoja yleis-

sö pohjan laajentamiseen. Julkisen vallan ei pitä määritellä tarkkoja keinoja eikä taiteen sisältöjä, vaan ohjata toimijoita etsimään omat tapansa edistää saavutettavuutta. Jos yleisö kattaa kustannuksista vain murto-osan, pääsymaksuista luopuminen on ollut paras tapa vahvistaa vaikuttavuutta esimerkiksi monissa museoissa. Vastaavasti julkista tukea saavia taidekouluja tulee kannustaa kohutuullisiin harrastusmaksuihin sekä kohdennettuihin vapaaoppilaspaikkoihin.

Monien kulttuurien Suomi

Suomi on aina ollut monien kulttuurien maa. Kieli on täynnä vaikutteita naapureilta ja taiteilijat ovat kautta aikojen hakeneet oppia kauempaa. Esimerkiksi 1800-luvun lopun nationalistinen kuvataide tai 1960-luvulla virinnyt suomirokki ovat syntyneet kansainvälisistä vaikutteista. Vastaavasti kulttuurieroja löytyy niin yhteiskuntaluokkien kuin alueiden välillä. Erilaisten kulttuurien rinnakkaisuus ja toisiaan ruokkiva yhteiselo on suomalaisen yhteiskunnan rikkaus, josta on pidettävä kiinni.

Kulttuurien kirjo on vuosikymmenten saatossa kasvanut ja kasvaa jatkuvasti. Erilaiset alakulttuurit täydentävät, kyseenalaistavat ja uudistavat myös valtakulttuuria, puskevat maatamme eteenpäin. Vähemmistöjen kulttuurit ja niiden näkyminen yhteiskunnassa ovat merkki avoimuudesta ja kyvystä yhdenvertaisuuteen, kulttuuristen oikeuksien toteuttamiseen ja ihmisoikeuksien kunnioittamiseen. Kansainvälistyvä Suomi ja sen eri taustoista tulevat asukkaat luovat uutta kulttuuria ja samalla tulevaisuuden yhteiskuntaa.

Kulttuurisen moninaisuuden tukeminen on tärkeä, sosialidemokraattista kulttuuripolitiikkaa ohjaava arvo. Kulttuurin uudistava voima edellyttää avoimuutta erilaisille ja kyseenalaistaville taiteille ja toimintamuodoille. Yhteiskunnan tehtävänä on tarjota ja turvata tila ja mahdollisuudet sekä erilaisuudelle että tavallisuudelle. Tarvitsemme niin paikallista taiteen ja kulttuurin tukea kuin valtakunnallista strategista näkemystä siitä, miten kulttuurista moninaisuutta ruokitaan.

SDP tavoittelee monipuolista ja laajaa kulttuuritarjontaa kaikkialle Suomeen.

Pienten, uusien ja harvinaistenkin kulttuurilajien toimintaedellytyksien turvaamisen rinnalla tarvitaan koko kulttuuritarjonnan parantamista valtakunnallisesti. Tarjonnan keskittyminen kasvukeskuksiin tai paikallisen tarjonnan yksipuolistuminen ovat harvaan asutun maamme kulttuuripoliittinen perisynti.

Vapaampaa taidetta

Sosialidemokraateille taiteen vapaus on tärkeä itseisarvo. Ei ole poliitikkojen, virkamiesten tai muiden rahoittajien tehtävä määritellä taiteen sisältöjä tai tavoitteita. Julkisen vallan tehtävänä on mahdollistaa taiteen tekeminen, kulttuurin toimintaedellytykset ja ohjata kulttuuripalvelujen tuottajia huolehtimaan kulttuuristen oikeuksien toteutumisesta, vaarantamatta taiteen vapautta.

Julkista rahoitusjärjestelmää onkin kehitettävä edelleen niin, että se kohtelee eri taidemuotoja ja -toimijoita yhdenvertaisemmin. Uusien taiteenlajien on päästävä nykyistä paremmin julkisen tuen piiriin ja rahoitusjärjestelmien tavoitteita on ohjattava kohti taiteen vapauden ja monimuotoisuuden tukemista.

SDP:N VIISI KULTTUURIARVOA

1. Kulttuuri kuuluu kaikille
2. Harrastaminen on arvokasta
3. Ilmaisia ja edullisia palveluita
4. Erilaisuus tekee hyvää
5. Taiteen vapaudesta ei tingitä

Tytöt 1918 -näytelmä Tampereen Työväen Teatterissa vuonna 2018.

3. LÄSNÄ JA KAIKKIALLA

”Jos kuulen sanan kulttuuri, poistan varmistimen pistoolistani.” Monet yhä käyttävät tätä saksalaisen näytelmäkirjailija Hanns Johstin repliikkiä vuodelta 1933 kiteyttääkseen kulttuurikritiikkinsä kovimman ytimen. Natsit näkivät juuri kulttuurin vaarallisena ja syövyttävänä. Se oli eliittien tuottamaa, vääristynyttä ja kansainvälistä roskaa, joka tuhosi aidon ja paikallisen ilmaisun. Aseella uhkailun sijaan moni haluaa tänä päivänä estää julkisten varojen käyttämisen vääränlaiseksi kokemaansa kulttuuriin.

Sosialidemokratia ei ole kuitenkaan koskaan kulttuurivihamielistä. Emme rajaa kulttuuria kapeisiin ja kaitsettaviin muotteihin, meihin ja muihin. Kulttuuri on laaja-alaista, elämänmakuista ja uusia tulkintoja pursuilevaa, eikä sitä saa sulkea yhteiskunnan ulkopuolelle tai tukahduttaa. Suomi ei ole nyt eikä ole koskaan ollut yhden kulttuurin tai yhden maun maa, jossa taiteen tarvitsisi miellyttää kaikkia.

Tavallisesti kulttuurikritiikki tuntuu keskittyvän taiteeseen, jota kyseenalaistajat eivät ymmärrä. Taiteen lumo on kuitenkin usein sen käsittämättömyydessä – aivan samalla tavalla kuin ihastumme lintujen lauluun ymmärtämättä sitä. Vaikka joistain taiteenlajeista nauttimista pidetään sosiaalisesti eriytyneenä, jopa elitistisenä, hyvää kulttuuripoliittikkaa ei tehdä etsimällä kansan syvien rivien tunteja eikä toisaalta ryhtymällä kulttuuriset hienoudet haistavaksi makupoliisiksi.

SDP:n kulttuuripoliittinen linja nojaa ennen muuta monipuolisuuteen. Kansalliset ja kansainväliset vaikutteet eivät ole ristiriidassa ja juuri niiden kohtaamisesta ovat syntyneet monet maamme arvostetuimmat taideteokset. Tarvitsemme sekä korkeatasoista ja pitkälle vietyä taidetta että rehtiä kansankulttuuria, joka löytää runsaan yleisöpohjan. Elävä kulttuuri nojaa niin kulttuurin ammattilaisiin kuin harrastajiin, jotka saavat luovuudesta elämänsä sisältöä.

Meidän kulttuuripolitiikassa kulttuuria tarkastellaan kokonaisuutena, joka läpäisee politiikan eri osa-alueet ja ihmisen elämän eri vaiheet. Laaja kulttuurikäsitys auttaa paremmin ymmärtämään suomalaisten arkipäivää ja niitä kulttuurin tuomia ilonaiheita, joita me kaikki tarvitsemme. Koska kulttuuri on läsnä kaikkialla, sitä edistetään myös arjessa ja yhteisissä ympäristöissä.

Kaikki tekee, jokainen osaa

Kulttuuria eivät ole vain kuolleiden taiteilijanerojen teokset, meistä jokainen voi tehdä myös itse. Tutkimusten mukaan harvempi kuin joka kymmenes ei harrasta mitään. Suosituimpia harrastuksia ovat olleet lukeminen, valokuvaus, laulaminen ja käsityöt. Kulttuurin harrastaminen edistää terveyttä ja hyvinvointia: tutkimukset osoittavat, että aktiivisesti osallistuvat ihmiset elävät pidempään ja terveempinä kuin vähän osallistuvat. Näin on koulutus- ja tulotasosta riippumatta.

Kulttuuriharrastuksilla on myönteisiä vaikutuksia muun muassa lasten kehitykseen. Esimerkiksi kuntouttavassa lastensuojelussa on taideilmaisun avulla päästy hyviin tuloksiin. Vastaavasti kulttuurisesti aktiiviset ikäihmiset pysyvät terveempinä ja osallistuvat aktiivisemmin sosiaaliseen elämään. Luovan työn sisällyttäminen osaksi pitkäaikaistyöttömille suunnattua kuntoutusta tukee osanottajien henkistä kasvua ja antaa uskoa tulevaisuuteen. Vammaiskulttuuri vahvistaa identiteettiä ja antaa vammaisille äänen.

Hyvinvointivaikutukset perustuvat paljolti siihen, että kulttuuri saa ihmiset kokemaan olevansa läsnä yhteisössään. Ihmisten välinen keskinäinen yhteenkuuluvuus ja luottamus tuottavat läsnäolon kokemuksen. Esimerkiksi suomenruotsalaisten keskimääräistä pidemmän iän ja terveemmän elämän arvellaan selittyvän paljolti tällaisilla kulttuurisilla tekijöillä, harrastamisen runsaudella.

Hyvinvoinnin kannalta tärkeitä eivät siis ole vain kulttuuripalvelut vaan oma tekeminen ja yhteisöllisyys. Vaikkapa aktiivinen kuorossa laulaminen tai postimerkkeily vaikuttavat myönteisesti yksilön hyvinvointiin ja mielialaan. Taideharrastukset synnyttävät yhteisöllisyyttä ja verkostoja, jotka parantavat ihmisten elämänhallintaa.

Kulttuurin vapaaehtoistoimintaan osallistuu päivittäin valtava määrä ihmisiä suunnittelemalla, harjoittelemalla, järjestämällä ja tekemällä yhdessä. Talkootyö on suomalaista yhteisöllisyyttä parhaimmillaan, joka mahdollistaa monet kaupunginosatapahtumat, urheilukilpailut, kesäjuhlat sekä lukemattomat ke-
säteatteriesitykset.

Vapaaehtoistoiminta on myös oleellinen osa monen ammattimaisen kulttuurilaitoksen arkea. Vapaaehtoiset mahdollistavat ja tukevat toimintaa sekä luovat parempia toimintaedellytyksiä ammattilaisille. Tämän päivän yleisötyössä halutaan vahvistaa yleisön osallistumista ja avata instituutioita aktiivisille kansalaisille – erilaiset vapaaehtoistyön muodot yleistyvät kulttuurikentällä kovaa vauhtia. Tämä ei tarkoita yhteiskunnan sysäävän vastuuta kulttuuripalveluita kolmannen sektorin vapaaehtoisille vaan sitä, että ihmisille pitäisi tarjota enemmän ja parempia mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintaan.

Vaikka harrastaminen lähtee ihmisten omasta ajankäytöstä, kulttuuripolitiikan keinoin voidaan kulttuuriharrastusten hyviä vaikutuksia myös vahvistaa. Kun-
nissa pitää huolehtia siitä, että mahdollisuudet kehittyvät eri kaupunginosissa. Kaikki eivät harrasta samoja asioita ja uusia hyviä harrastuksia syntyy jatkuvasti. Vapaan sivistystyön resurssien rinnalla sujuva yhteistyö harrastusjärjestöjen kanssa on tärkeää. Tällaiset panostukset vapaa-aikaan ovat kustannuksiltaan tavallisesti vähäisiä, mutta niillä voi olla todella suuri ennaltaehkäisevä merkitys sosiaali- ja terveyskulttuurin kasvuun.

Harrastusten ja vapaa-ajan kustannukset ovat paljolti ihmisten itsensä vastuulla. Sosialidemokraattien huolena ovat erityisesti vähävaraisten perheiden lapset ja nuoret. SDP varmistaa kunnallisella harrastustakuulla, että jokaisella nuorella on oma harrastus. Vastaavasti pidämme tärkeänä, että vähävaraisille aikuisille ja ikäihmisille on tarjolla muitakin maksuttomia harrastuksia kuin lukeminen. Kun syrjäytynyt saadaan harrastamaan, hyvinvointivaikutukset ovat suurimmillaan.

Rakkaat ympäristöt

Päivittäinen elinympäristömme vaikuttaa ratkaisevasti hyvinvointiin ja onnellisuuteen. Kaupunkisuunnittelussa usein puhutaan liikenteestä, turvallisuudesta ja lähipalveluista, mutta ympäristön viihtyisyys on paljon muutakin. Kulttuuri-politiikan kannalta on tärkeää pitää huoli siitä, että elämme kulttuurisesti rikkaassa maassa. Rikkaus ei tarkoita vauraita naapureita vaan kotiseutua, joka on hyvin suunniteltu, kulttuurisesti monikerroksinen, esteetön ja asukkailleen rakas. Lapsilla on oikeus kasvaa virikkeellisessä maailmassa.

Kulttuuriympäristöjen arvon huomaa varmimmin pilatuista paikoista: huonoa rakentamista ja hoidon puutetta, ympäristöön sopimattomia rakennuksia, joutomaita ja siivottomuutta. Hyvät ympäristöt eivät säily eivätkä synny itsestään. Suomessa julkisen vallan tehtävä on huolehtia siitä, että rakentaminen on korkeatasoista, kaavoitus toimii ja kokonaisuudesta pidetään huolta. Sosialidemokraatit eivät tue rakennusliikkeiden voitonjanoa yhteisen ympäristön, hyvän arkkitehtuurin ja kulttuuriperinnön kustannuksella.

Kulttuuriympäristöjen suojeluun tarvitaan riittävät resurssit. Asiantuntijoiden tehtävänä on tunnistaa hyviä vaihtoehtoja, joiden perusteella voidaan sopivasti sekä säästää vanhaa että rakentaa uutta. Kaikkea ei voi eikä tarvitse säilyttää, mutta hyvällä ihmislähtöisellä suunnittelulla pystytään huolehtimaan eri tarpeista. Kun oikeusvaltiossa tulee rakennussuojelusta kiistoja, pitää hallinto-oikeuksilla olla riittävät voimavarat ratkaista asiat nopeasti. Tielinjaukselta löytynyt muinaisjäänös on mahdollisuus oppia uutta menneisyydestämme – ja kaivausten jälkeen tie voidaan rakentaa.

Julkisessa rakentamisessa tulee noudattaa prosenttiperiaatetta. Tämä tarkoittaa sitä, että yksi prosentti rakentamishankkeen kustannuksista ohjataan julkiseen taiteeseen. Visuaalisen taiteen lisäksi voidaan painottaa myös esittävää taidetta, jolla uutta ympäristöä tehdään viihtyisämmäksi. Prosenttiperiaatteen pitää ulottua nykyistä laajemmin myös infrarakentamiseen.

Sosialidemokraattien mielestä jokaisella suomalaisella on oikeus elää kulttuurisesti hyvässä ympäristössä. Tästä meidän kannattaa yhteiskuntana myös

Jussi TwoSevenin Bubo Bubo valmistui Itä-Pasilaan syksyllä 2015. Kaupunkilaiset ovat kiittäneet teosta, joka elävöittää betoniarkkitehtuuristaan tunnettua kaupunginosaa.

maksaa. Hyvään ympäristöön ei päästä vain yläluokan arvotaloja ja muutamia keskiaikaisia maisemia suojelemalla. Tarvitaan muun muassa osaavaa kaupunkisuunnittelua, julkisia taideteoksia, kiinnostavaa katutaidetta ja ihmisille mahdollisuuksia vaikuttaa lähiympäristöönsä. Näin rakennetaan alueita, joita kaikki haluavat tulevaisuudessa vaalia. Yksityisiä talonmistajia tulee ohjata ja kannustaa pitämään huolta omasta pihapiiristään ja samalla yhteisestä kotiseudusta.

KULTTUURIPERINTÖLAKI

Suomessa kulttuuriperinnön suojelusta säädetään useissa eri laeissa, joista muinaismuistolaki on peräisin aina vuodelta 1963. Muissa Pohjoismaissa ja Virossa kulttuuriperinnön suojelu on koottu yhteen lakiin. Kulttuuriperintöasioita pitää tarkastella kokonaisuutena ja määritellä valtion, maakuntien, kuntien ja kansalaisten roolit vastaamaan paremmin meidän aikamme tarpeita.

4. PALVELUT, TAIDE JA TULEVAISUUS

Kun puhutaan kulttuuripalveluiden järjestämisestä, sosialidemokraattien lähtökohtana on kansalaisten oikeus kulttuuriin ja kulttuuripalveluihin. Takaamme kaikille edes jonkinlaisen mahdollisuuden nauttia kulttuurista asuinpaikasta tai varallisuudesta riippumatta. Oikeus päästä osaksi kulttuurielämää edellyttää julkisen vallan toimia ja kulttuuripoliittista tahtoa.

Oikeus kulttuuriin voi nyky-yhteiskunnassa toteutua vain silloin, jos kulttuuritarjontaa tuetaan päättäväisesti veikkausvoitto- tai verovaroin. Tällä hetkellä kulttuuriset oikeudet toteutuvat varsin vaihtelevasti, kun alueelliset, sosiaaliset, taloudelliset, ikään tai toimintakykyyn liittyvät syyt rajoittavat osallistumista. Julkisella rahoituksella varmistetaan myös tarjonnan monipuolisuus ja korkeatasoiset sisällöt kaupallisen viihteen rinnalla.

Suomeen on luotu kansainvälisesti vertailtuna ainutlaatuisen laaja kulttuurilaitosten verkosto, joka kattaa kaikki maakunnat. Harvaanasutuilla alueilla toteutetaan lisäksi erillisrahoitettua kiertuetoimintaa, jolla mahdollistetaan ammattimainen kulttuuritarjonta myös maakuntakeskusten ulkopuolella. SDP katsoo, että harvaan asutussa maassa alueellinen tasapuolisuus edellyttää kiertävää kulttuuritarjontaa, jota tulee myös kehittää ja monipuolistaa.

Ihmisen liikuntakykyyn ja henkilökohtaisen vapauden hupeneminen heikentävät mahdollisuuksia osallistua kulttuuritoimintaan. Taiteen tulisi olla osa jokapäiväistä elämää vauvasta vaariin eikä sulkeutua vain kaupunkikeskustojen taidelaitoksiin. Palveluita tarvitaan myös lähiöissä. Lastenkulttuurin tukeminen ja mahdollistaminen antaa sekä lapsille että perheille mieleenpainuvia kulttuurisia kokemuksia.

Nuoret tarvitsevat digitaalisen maailman rinnalle enemmän aitoja kohtaamisia ja mahdollisuuksia käsitellä ja jäsentää omin sanoin ja teoin muuttuvaa maailmaa. Kulttuurin merkitys kasvavan nuoren identiteetille voi olla valtava ja

parempia kulttuurisisältöjä tarvitaan muun muassa nuorisotyössä. Nuorilla on kyky nähdä asioita uusin ja uudistavin silmin ja antaa samalla vanhemmilleen silmiä avaavia kokemuksia.

Seniori-ikä alkaa nykymaailmassa aina vain myöhemmin, eikä vierivä kivi kulttuurin tekijänä ja kokijana sammaloidu. Kun liikuntakyky kärsii ja elämä jää hoidoitoksen seinien sisään, kulttuuri on vietävä ikäihmisen luo. Oikeus kokea kulttuuria ja kauneutta on tärkeää elämän viimeisinäkin päivinä.

Kulttuuritoimijoiden rahoitus

Kulttuuritoimijoiden tulot koostuvat tyypillisesti useista eri lähteistä. Suomessa merkittävimpiä julkisia rahoittajia ovat valtio ja kunnat, kun maakunnilla on ollut hyvin pieni merkitys. Lipputulosten ja muun myynnin lisäksi kulttuuritoimijoilla on yritysasiakkaita sekä erilaisia mesenaatteja. Esimerkiksi säätiöillä on merkittävä rooli julkisen rahoituksen täydentäjinä.

Kulttuuria on tuettu myös verotuksen keinoin esimerkiksi pääsylippujen ja kirjojen alemmilla arvonlisäverokannoilla sekä esiintyvien taiteilijoiden vapautuksella arvonlisäverosta. Verokohtelulla tuetaan muun muassa elokuva- ja teatteritoimintaa. Myös monien kulttuuritoimijoiden asema yleishyödyllisinä yhteisöinä vaikuttaa verotukseen eivätkä kaikki kunnat peri kiinteistöveroja kulttuurikohteilta.

Aika ajoin kulttuurin rahoitusta haluttaisiin lisätä veroeduin, esimerkiksi verovapailla lahjoituksilla. SDP:n yleisenä tavoitteena ovat laajat ja tiiviit veropohjat sekä alhaiset verokannat. Tähän ajatukseen kulttuurille myönnettävät veroedut sopivat huonosti. Kulttuuria tulee tukea ensisijaisesti kohdennettuilla avustuksilla, ei verohelpotuksilla.

Kulttuuritoimijat tarvitsevat julkista rahoitusta, jotta ne ylipäättään pystyvät tarjoamaan kokemuksia kansalaisille. Suomi on niin pieni maa, että kulttuurin markkinat eivät toimisi kaupalliselta pohjalta vaan julkisen vallan on tukipolitiikalla varmistettava kulttuuripalveluiden saatavuus. Vain isoimmissa kaupun-

geissa on puhtaan markkinavetoista kulttuuritarjontaa ja sekin on sisällöltään kovin kapeaa.

Keskeinen osa valtion rahoituksesta perustuu rahapeliuottoihin. Näitä tuottoja ohjataan kulttuurin ja taiteen rinnalla muun muassa liikuntaan, nuorisoon, tieteeseen sekä sosiaali- ja terveystyöhön. Veikkauksen monopoliasemaa pitää vahvistaa, jotta suomalaisten pelaamisesta syntyvät rahapelihyödyt päätyvät täällä asuvien hyväksi myös tulevaisuudessa. Kansainvälisten kasinoyhtiöiden kermankuorinta tulee estää entistä tehokkaammin.

Suomalaiselle kulttuurirahoitukselle leimallista on ollut valtion ja kuntien yhteisvastuu. Kaupungit usein luovat kulttuuritoimijoilleen perusedellytykset, kuten toimitilat ja valtio tukee työtä myöntämällä kohdennettuja valtionosuuksia sekä muita avustuksia. Valtionosuusjärjestelmä on onnistunut siinä, että korkeatasoisia teattereita, orkestereita ja museoita on saatu kaikkialle maahan. Toisaalta kaksinaapainen rahoitus pohja on ollut verkkainen muuttumaan ja uudistumaan.

Sosialidemokraattien tavoitteena on kehittää valtionosuusjärjestelmää nykyistä ketterämmäksi ja mahdollistaa myös uusien toimijoiden pääsy rahoituksen piiriin. Valtion tehtävänä ei ole kuitenkaan johtaa kulttuurilaitosten toimintaa tai ryhtyä laatutuomariksi, vaan ohjata veikkaus- ja verovaroja kelpoisuusehdot täyttävälle toimijoille eri puolilla maata. Päätökset kulttuurilaitosten toiminnan peruslinjoista, palvelujen luonteesta ja omistajaohjauksesta tulee tehdä kunnissa, lähellä käyttäjiä. Mikäli jossain kaupungissa halutaan suunnata kulttuurin rahoitusta vaikkapa taantuvaksi koetulta taidemuodolta nousevalle, valtion rahoitusmallin ei tulisi estää tätä kehitystä.

Kulttuurilla on runsaasti muitakin kuin kulttuurisia vaikutuksia. Kulttuuria käytetään menestyksellä niin hoitotyössä, syrjäytymisen ehkäisyssä, opetussektorilla, kotouttamisessa, matkailun edistämisessä kuin luovan talouden kehittämisessä. Kun kulttuurin rahoitusta tarkastellaan sektorikohtaisesti, varsinainen kulttuurirahoitus tulee myös kohdistaa kulttuuriin ja taiteeseen. Esimerkiksi hoitolaitoksissa tehtävän taideterapian rahoitus tulee varata sosiaali- ja terveyspuolelta tai koululaisten kulttuuripalvelut opetustoimen budjetista.

Valtio vastaa myös pääkaupunkiin keskittyneiden kansallisten kulttuurilaitosten ylläpitämisestä ja niiden kulttuuripoliittisesta ohjauksesta. Palveluiden edullisuuden lisäksi on tärkeää, että kansallisilla laitoksilla on toimintaa ja todellista näkyvyyttä koko maassa. Kiertävistä näyttelyistä ja vierailuesityksistä on tultava oleellinen osa kansallisten kulttuurilaitosten jatkuvaa toimintaa. Kansallisgallerian ja Kansallismuseon pysyvien näyttelyiden tulee olla yleisölle maksuttomia.

Kansallista rahoitusta tulee jatkossakin kohdentaa muun muassa elokuva-tuotannoille, kirjastoille, tekijänoikeuskorvauksiin, lastenkulttuurikeskuksille, vammaiskulttuuriin, kulttuurialan järjestöille sekä Taiteen edistämiskeskuksen kautta yksittäisille taiteilijoille. Kulttuuripoliitiikan tärkeä työkalu on kohdennettu projektirahoitus, jolla voidaan nopeasti saada lisäpanostuksia ajankohtaisiin teemoihin.

Taiteilijaköyhyyttä vastaan

Taiteilijoiden toimeentulo on erittäin sirpaleista ja niukkaa. Suomalaisista ammattitaiteilijoista vain harvat pystyvät elämään taiteen tekemisellä. Esimerkiksi kuvataiteilijoista ja kirjailijoista useimmat ansaitsevat erittäin vähän, myös muusikoita, tanssijoita ja teatterintekijöitä on huomattavasti enemmän kuin alan työpaikkoja. Taiteilijaksi kouluttautuminen vaatii valtavasti työtä, eikä taiteilija luovuta tai vaihda alaa, vaikka ura ei lähdekään lentoon.

Varsinkin monet nuoret taiteilijat työskentelevät vasten tahtoaan muissa töissä, tekevät taidetta työttömyyskorvauksella ja yrittävät pärjätä mahdollisimman vähällä. Käytännössä varttuneempienkin taiteilijoiden toimeentulo voi koostua niin apurahasta, tekijänoikeustulosta, yrittäjätulosta, työkorvauksesta, palkasta kuin sosiaaliturvastakin ja näiden yhteensovittaminen on tällä hetkellä todella mutkikasta. Taiteilijat ovat sitoutuneet ammattiinsa intohimosta eivätkä taloudellisten kannustimien takia. Siksi nykyinen järjestelmämme kohtelee heitä onnettomasti: taidetta tehdään työvoimaviranomaisilta salaa ja pelätään, että yrittäjäksi tulkitseminen pudottaisi heidät kaikkien turvaverkkojen läpi.

Taiteen tekeminen ei taloudellisesti kannata, mutta se on silti työtä.

SDP:n uusi yleisturvamalli ratkaisee taiteilijoiden toimeentulon pahimman ongelman eli luukulta toiselle pomottelemisen ja purkaa byrokratiaviidakkoa. Sosialidemokraattien yleisturvassa keskeisin sosiaaliturvan malli on syyperusteinen yleistaso, joka koostuu perustoimeentulosta ja mahdollisesti ansaitusta ansioturvasta. Mikäli yleisturvaa saavan ansiot kasvavat, etuus pienenee, vaikka käteen jäävä tulo aina kasvaakin ansiotulojen kasvaessa. Taloudellisesti riittävän menestyvä taiteilija ei siis saisi yleisturvaa lainkaan.

Koska ansioturva on syyperusteinen, siihen sisältyy lähtökohtaisesti velvollisuuksia. Esimerkiksi opiskelija opiskelee aktiivisesti, työtön osallistuu työvoimapalveluihin ja sairas menee kuntoutukseen. Yleisturva ei kuitenkaan velvoitaisi taiteilijoita osallistumaan työvoimapalveluihin tai kurssittamaan itseään, sen sijaan se velvoittaisi tekemään taidetta. Taiteilijaksi ei toki jokainen voi ilmoittautua, vaan taiteilijoiksi tulkitaan ainoastaan henkilöt, jotka ovat joko toimineet pitkään ammattitaiteilijoina tai valmistuneet hiljattain taiteen alan korkeakoulusta. Näin taiteilijoiden sosiaaliturva koskisi vain ammattimaisia taiteentekijöitä, joiden määrä on rajallinen.

Myös taiteilijoiden eläkejärjestelmä kaipaa uudistamista. Taiteilijaeläkkeitä myönnetään tunnustuksina ansioituneille taiteilijoille, mutta niiden ulkopuolelle jää suurin osa tekijöistä, joiden työuran aikana kertyvät ansiot ovat hyvin sirpaleisia ja vaatimattomia. Taiteilijoiden eläketurva tulisi toteuttaa samalla tavalla kuin maanviljelijöille, joiden eläkemaksut ovat muita palkansaaajia pienempiä. Taiteilijan eläkkeen tulisi karttua joustavasti muustakin kuin palkkatuloista ja isoista apurahoista.

Uuden ajan kulttuurilaitoksia

Kulttuuripalveluiden tuottaminen tapahtuu hyvin erilaisissa organisaatioissa. Varsinaisista kulttuurilaitoksista osa on valtion, osa kuntien, säätiöiden, yhdistysten, yritysten tai osuuskuntien ylläpitämiä. Laitoksilla voi olla niin alueellisia, temaattisia kuin perustajiensa kauan sitten linjaamia tehtäviä. Julkisyhteisöt

harvemmin itse perustavat uusia kulttuuriorganisaatioita, pikemminkin valtion ja kuntien roolina on rahoittaa ja mahdollistaa niiden toiminta.

Sosialidemokraattien näkökulmasta ensisijaista on varmistaa yleisön kulttuuristen oikeuksien toteutuminen ja riittävien kulttuuripalveluiden tarjonta. Tämä edellyttää alueellisesti kattavaa, temaattisesti monipuolista, monikielistä sekä erilaiset taiteenlajit huomioivaa lähestymistapaa. Taide ja kulttuuri tarvitsevat myös ihmistä tekijäkseen sisällöllisesti, teknisesti ja viestinnällisesti.

Vakiintuneiden taidelaitosten rinnalla on kiinnitettävä huomiota uusiin taide-
muotoihin ja nouseviin taiteilijaryhmiin. Julkisesti tuettujen laitosten ohjelmis-
tossa pitäisi huomioida monipuolisesti myös katveeseen jääviä teemoja, uusia
tekijöitä ja tekemisen tapoja. Tällaista instituutioiden ja ryhmien välistä yhteis-
työtä voidaan kunnissa tukea kulttuuripoliittisella ohjauksella sekä rahoitta-
malla hankkeita ja vierailuja. Perinteisten laitosten on rohkeasti uudistuttava,
koska jokainen taiteenlaji ja ryhmä ei voi perustaa omaa instituutiota omine
toimitiloineen. Myös apurahajärjestelmän täytyy elää tätä päivää.

Sosialidemokraattien mielestä on tärkeää pitää huolta myös siitä, että kult-
tuurilaitokset ovat reiluja työpaikkoja kulttuurin ammattilaisille. Vaikka mikään
rahoitusjärjestelmä ei voi tarjota riittävää toimeentuloa kaikille taiteilijoille, jul-
kisesti tuettujen laitosten tulee turvata työntekijöidensä oikeudet ja asiallinen
toimeentulo. SDP kannattaa kulttuurirahoituksen jakamista riittävän suurina
kokonaisuuksina, jotta kulttuurialan työntekijöiden toimeentulokin on kohta-
laisen varmaa ja mahdollistaa tavallisen arkielämän.

Kulttuurilaitosten verkostoa tulee kuitenkin uudistaa, eivätkä sosialidemo-
kraatit rakasta hallintoa. Rahoituksen turvaamisen rinnalla kulttuuritoimijoita
pitää kannustaa yhteistyöhön yli kuntarajojen ja taiteenlajien välisten rajojen
rikkomiseen. Esimerkiksi yksi teatteriorganisaatio voisi hoitaa teatteripalvelut
kahden kunnan näyttämöille tai taidemuseo ja orkesteri voivat yhdistää mark-
kinointivoimansa. Yhteistyötä markkinaehtoisten ja julkisten kulttuuritoimijoi-
den välillä saa kernaasti vahvistaa.

Kun samassa kaupungissa on useita samanlaisia taideorganisaatioita, voi niiden

yhdistämistäkin selvittää. Myös kulttuurilaitosten organisoinnissa on etsittävä luovia ratkaisuja: säätiöt, yhtiöt ja yhdistykset voivat olla ketterämpiä kuin kuntien tai valtion virastot. Jos kulttuuritoimijan oma varainhankinta on vähäistä ja sillä on viranomaistehtäviä, virastomuotoinen toimintamalli on tietysti perusteltua säilyttää. Kulttuurin painoarvon vahvistaminen yhteiskunnassa ja ihmisten arjessa edellyttää myös alan valtakunnallista yhteistyötä ja järjestäytymistä taiteenlajien vastakkainasettelun sijaan.

Myös julkiset kulttuuritilat on saatava entistä tehokkaampaan käyttöön, koska kulttuurin määrärahoista kohtalaisen suuri osa menee seinien pystyssä pitämiseen. Kiinteiden kulujen jatkuva kasvu vähentää varsinaisen kulttuuritoiminnan voimavaroja. Varsinkin isoissa kaupungeissa on samaan aikaan kulttuuritilojen vajaakäyttöä sekä vapaita ryhmiä, joilla ei ole varaa esiintyä niissä. Pienempiä kaupunkeja auttaisi puolestaan vilkkaampi kiertuetoiminta. SDP:n mielestä tulee käynnistää ohjelma kulttuuritilojen yhteiskäytön ja kiertuetoiminnan vahvistamiseksi. Sosialidemokraatit tekevät kulttuuripolitiikkaa ihmisiä eikä rakennuksia varten.

MENNÄÄNKÖ MONIGENREKLUBILLE?

Suuriin kaupunkeihin voisi perustaa monigenreklubeja, jotka turvaisivat marginaalisemman musiikin esittämisen. Esimerkiksi jazzia, kansanmusiikkia tai juurimusiikkia kuulee harvoin, koska kaupallinen markkina on liian rajallinen. Klubeja tuettaisiin vain kohtalaisen kevyellä, lipunmyyntiä ja ravintolatoimintaa täydentävällä julkisella rahoituksella. Tämä mahdollistaisi huomattavasti elävämmän musiikkikulttuurin, joka myös seuraisi aikaansa.

Meidän yhteinen Yleisradio

Yleisradio on käyttäjämäärien perusteella ehdottomasti merkittävin kulttuuripalvelu Suomessa. Sen tehtävänä on tuoda monipuolinen ja kattava julkisen palvelun televisio- ja radio-ohjelmisto oheis- ja lisäpalveluineen jokaisen saataville, yhtäläisin ehdoin. SDP pitää välttämättömänä, että julkisen palvelun sisältöpalveluja tarjotaan yleisissä viestintäverkoissa sekä valtakunnallisesti että maakunnallisesti.

Yleisradion tulee ottaa ohjelmistossaan huomioon sivistys- ja yhdenvertaisuusnäkökohdat entistä korostetummin, tarjota mahdollisuuksia oppimiseen ja itsensä kehittämiseen, edistää kulttuurien vuorovaikutusta ja ylläpitää myös ulkomaille suunnattua ohjelmatarjontaa. Tarvitsemme monipuolista, taustoitettavaa ja laadukasta sisältöä sekä erityisesti tasa-arvoa edistäviä, vähemmistöille suunnattuja ja vähemmistöjen tekemiä ohjelmia. Ruotsin-, saamen- ja viittomakielinen tarjonta on oleellinen osa meidän yhteistä Yleisradiota.

Yle tekee suomalaisen kulttuurin maustamaa laadukasta TV-tuotantoa: draamaa, komediaa, sarjoja, asiaviihdettä ja lastenohjelmia, joista osa käy myös vientiin. Sisältöjä pitää paketoita meidän aikamme keinoilla niin suoratoistopalveluna kuin podcasteina, koko maan kattavien lähetysverkkojen rinnalla. Ylen toiminta tulee rahoittaa erillisellä verolla, jonka progressio huomioi nykyistä tasa-arvoisemmin myös pienituloiset.

Kaikkein paras kirjasto

Kirjastot ovat käytetyin lähikulttuuripalvelu, joka palvelee maamme jokaisessa kunnassa. Tulevaisuudessa kirjastoja kehitetään enemmän yhteisöjen kohtauspaikkoina ja elinikäisen oppimisen keskuksina. Kirjastosta voi tulla yhteisöllinen sivistyksen kehto ja uuden aikakauden kylätalo.

Kirjastopalveluiden tulee kattaa perinteisen lainaustoiminnan rinnalla monipuoliset kirjallisuuspiirit, yhteisölliset työskentelytilat, tiedon haun ja hallin-

nan koulutus sekä medialukutaidon opettaminen. Kirjastopalveluiden tulisi olla helposti saatavilla ja ovien avoinna silloin, kun ihmisillä on mahdollisuus käydä kirjastossa. SDP puolustaa kirjastojen maksuttomuutta, koska sivistyksellä ei ole hintaa.

Eriarvoisuuden estämiseksi on tärkeää myös kohdentaa kirjastopalveluita eri viiteryhmille. Toimivassa yhteiskunnassa tarvitaan matalan kynnyksen kulttuuripalveluita, jotka tukevat yhteisön osallistumista, voimaantumista, elinikäistä oppimista ja henkistä kasvua. SDP:n tavoitteena on lisätä kirjastojen ja oppilaitosten välistä yhteistyötä. Kirjastoja tarvitaan tukemaan lasten ja nuorten lukutaitoa, joka on huolestuttavasti heikentynyt. Ikäihmisiä ne neuvovat digitaidoissa ja mahdollistavat kaikille pääsyn tietoverkkoihin.

Kirjasto vahvistaa identiteettejä ja yhteiskunnallista koheesiota: se auttaa paikallisia asukkaita ymmärtämään erilaisia kulttuureja ja avaa maahanmuuttajille suomalaista yhteiskuntaa. Kirjasto myös kertoo kansalaisille yhteiskunnan muista palveluista ja kehittyy monessa kunnassa yleiseksi neuvontapalveluiden tilaksi.

Samalle sen tulee säilyttää identiteettinsä organisaationa, joka takaa kansalaisen pääsyn tietoon ja kulttuuriin. Kirjastojen päätehtävänä on tulevaisuudessa-kin kirjallisuuden ja muun materiaalin lainaaminen kaikille yhteiskuntamme ihmisille. Kirjaston tulee olla matalan kynnyksen kulttuuritalo, joka on helpoiten saavutettavissa kaikille kansalaisille.

Taidekasvatusta jokaiselle

Taidekasvatuksen tavoitteena on vahvistaa yksilön mahdollisuutta osallistua ja tutustua monipuolisesti taiteeseen ja kulttuuriin koko laajaan kenttään sekä luoda itse aktiivisesti kulttuuria. Laaja-alainen, monipuolinen taidekasvatus kuuluu jokaiselle. Vaikka painotamme lapsia ja nuoria, taidekasvatusta tulee tarjota kaikenikäisille.

Jo varhaiskasvatuksessa on huolehdittava siitä, että lapset tutustutetaan ikäkaudelle sopivalla tavalla kulttuuriin laajaan kenttään. Keskeisenä on lasten oma tekeminen aikuisen tukemana. On tuettava lapsille suunnattua kulttuuritarjontaa sekä siihen osallistumista. Tutkimusten mukaan taide edistää oppimista ja tukee lasten hyvinvointia.

Monelle nuorelle koulu on ainoa paikka, jossa hän pääsee kokeilemaan omia taitojaan ja tutustumaan kulttuuritarjontaan. Siksi on pidettävä huoli siitä, että taide- ja taitoaineiden pariin pääsee jokainen oppilas ja niillä on merkitystä jatko-opinnoille siinä missä muillakin aineilla. Niin kutsutusta lukuaineiden painottamisesta tulisi luopua. Peruskoulun tulee tarjota hyvää taide- ja taitoaineiden opetusta kaikille oppilaille: tarvitaan enemmän opetustunteja ja resursseja kerhotoimintaan.

Taidekasvatuksen ei tarvitse päättyä aikuisiän kynnyksellä. Sosialidemokratit haluavat tukea mahdollisuuksia harrastaa joko itse tekemällä tai kulttuuritarjontaa käyttämällä. Tässä vapaa sivistystyö on merkittävässä asemassa. Kansanopistot, työväenopistot, kirjasto, erilaiset taidelaitokset sekä museot tekevät merkittävää työtä elinikäisessä oppimisessa. Kulttuuripalveluita pitäisi hyödyntää enemmän myös työhyvinvoinnin ylläpitämisessä ja vahvistamassa työyhteisöiden innovatiivisuutta.

SDP:n tavoitteena on, että myös vanhuksat saavat nauttia taidekasvatuksesta ja kulttuurikokemuksista. Sekä tekeminen että seuraaminen on otettava huomioon, aivan kuin kaikissa muissakin ikäryhmissä. Näkökulman ei tule olla ainoastaan hyvinvoinnin lisääminen vaan taiteesta nauttiminen ja sitä kautta oman merkityksellisyyden näkeminen.

Taidekasvatusta toteuttavat päiväkodit, koulut, taiteen perusopetus sekä vapaa sivistystoimi. Tämä vaatii yhteistyötä eri toimijoiden kesken. Kunnan kulttuuriohjelmassa nivotaan eri toimijat yhteen, karsitaan päällekkäisyyttä sekä luodaan malli kaikki kuntalaiset tavoittavasta, monipuolisesta ja edullisesta kulttuurikasvatuksesta. Kaikenikäisten kuntalaisten osallistumista suunnitteluun ja toteutukseen tulee lisätä, jotta kuntalaisten mielipiteet ja ajatukset saadaan näkyviksi. Nuorten kulttuuriharrastuksia tuetaan parantamalla taiteen perusopetuksen saatavuutta.

Kulttuurikasvatusta ei saa valjastaa yhden tavoitteen toteutukseksi, sillä on myös itseisarvonsa. Viime kädessä sitä tarvitaan yksilön identiteetin ja yhdenvertaisen yhteiskunnan rakentajana. Taidekasvatuksen vaikutuksista voi mainita muun muassa hyvinvoinnin, itsensä toteuttamisen, elämänpiirin ja näkökulmien laajentamisen sekä kansallisen ja kansainvälisen kulttuurin ymmärtämisen.

Joutilaat tilat käyttöön

Toimivien tilojen järjestäminen kulttuurin käyttöön on yksi kulttuuripolitiikan keskeisimpiä teemoja. Jokainen suomalainen haluaa asua mielekkäässä, aktiivisessa ja elävässä ympäristössä. Kun ympäristöstä löytyy aktiviteetteja, se rikastaa henkisesti, fyysisesti ja sosiaalisesti. Asukkailla on mahdollisuus lähteä harrastamaan sekä tavata naapureitaan ja muita ihmisiä. Tällä on merkitystä elämän mielekkyydelle, yhteenkuuluvuudelle, jopa terveydelle.

Kaikille ikäryhmille ja erilaisille kulttuuritoimijoille tulisi saada kohtuuhintaisia tiloja toimintaan. Tyhjiä tiloja löytyy usein yllättävänkin läheltä: päiväkodit, koulut ja muut julkiset tilat ovat usein ilta-aikaan tyhjinä. Myös yksityistä sektoria tulee kannustaa mukaan kulttuurimuutokseen. Kulttuurikäyttö voi olla myös tilapäistä ja pitää tyhjän tilan käytössä, kunnes täyden hinnan maksava vuokralainen löytyy.

Kerhohuoneet, toimistotilat ja suuremmat yksiköt voisi saada helpommin vuokrattaviksi sopivaan käyttötarkoitukseen. Esimerkiksi teattereilla on usein

kesäaikaan tauko, jolloin tilat eivät ole esityskäytössä. Joutilaita tiloja etsiville kulttuuritoimijoille, yhdistyksille tai luovan alan yrittäjille voisi tarjota myös joustavampia mahdollisuuksia vuokranmaksuun. Vuokran voisi joskus kuitata myös tekemällä työtä tai tuottamalla palveluita julkiselle sektorille.

Julkisten tilojen käyttöastetta tulisi tarkemmin seurata, jotta saadaan käsitys siitä, miten ja milloin tilat olisivat vapaana uudennlaiselle käytölle. Tilojen varaaaminen voidaan kunnassa keskittää yhteen paikkaan, jolloin tavoitetaan mahdollisimman paljon toimijoita ja harrastajia. Mahdollisuuksia tulisi järjestää sekä pitkä- että lyhytaikaiseen käyttöön.

Kunnat voivat edistää kulttuuria avaamalla julkisia tiloja taiteilijoiden käyttöön tai tuomalla kaupungin kokoelmia yleisön nähtäville. Erilaiset käsityöläisten vaihtuvat myyntipisteet, kuorojen esitykset ja oman kylän bändit olisi hienoa pitää mukana yhteisissä tilaisuuksissa ja toisaalta mahdollistaa heille halpoja tilavuokria. Kun harrastusvoimin harjoitteleva lapsikuoro, nuorisobändi tai tanssiryhmä pääsee pienessäkin kunnan tilaisuudessa esiintymään, se on ikimuis-toista esiintyjille ja rikkaus koko tapahtumalle.

Joutotilojen saaminen käyttöön näkyy äärimmillään talonvaltauksina. Valtaajilla on usein toiveena autioksi jääneiden tilojen parempi ja aktiivisempi käyttö. Siksi on tärkeää kuunnella aktivistien toiveita jo ennen kuin tarve valtauksiin syntyy. Takavuosina talonvaltaajat ovat myös luoneet uusia kulttuuritiloja, kuten esimerkiksi Lepakkoluolan 1970-luvulla. Siitä tuli pitkäksi ajaksi suomalaisen rockmusiikin kehto ja alakulttuureiden kohtaamispaikka.

5. RIKKAAMPI YHTEISKUNTA

Kulttuurin ja kulttuuritoiminnan yhteiskunnallisia vaikutuksia on tutkittu viime vuosina monissa länsimaissa. Kulttuuriset vaikutukset ovat suurimpia, mutta yhteiskunnat ovat hyötynneet kulttuuripalveluistaan muutenkin kuin henkilökohtaisten kokemusten, sivistyksen ja oppimisen kautta. Esimerkiksi kulttuurin taloudellisia ja hyvinvointivaikutuksia on tutkittu paljon. Monissa maissa ja kaupungeissa on tehty näitä vaikutuksia tavoittelevia kulttuuri-investointeja hyvin tuloksin.

Kulttuurin sosiaaliset, terveys- ja hyvinvointivaikutukset syntyvät usein ennaltaehkäisystä, mutta kulttuuria hyödynnetään myös hoitotyössä. Taloudellisista vaikutuksista on 2000-luvun keskustelussa kiinnitetty erityistä huomiota luovuuden ja talouskasvun väliseen suhteeseen. Vaikka nämä vaikutukset eivät edusta taiteen tai kulttuurin ensisijaisia tehtäviä tai arvoja, niillä on merkitystä yhteiskunnallisessa päätöksenteossa.

Kulttuurin työllisyysvaikutukset ovat ilmeisiä. Kulttuuri on jo itsessään työvoimavaltainen ala, mutta se luo työtä myös ympärilleen. Esimerkiksi suhde matkailuun on erittäin tiivis ja kulttuurilla on iso merkitys koko Suomen maa-brändille. Kulttuuripolitiikassa ei olekaan kyse vain teattereista, museoista tai konserteista, vaan hyvinvointia, osallisuutta ja taloudellista lisäarvoa tuottavasta toiminnasta, johon yhteiskunnan on järkevää panostaa pitkäjänteisesti.

SDP:n politiikan ja toiminnan ydin on demokratian turvaamisessa. Demokratia ei tarkoita vain äänestämistä, vaan yhteiskunnan erilaisten näkemysten yhteensovittamista, yhteiskuntarauhaa ja kestäväää kehitystä. Tähän tarvitaan vuoropuhelua, johon kaikki voivat osallistua. Kulttuuri tukee tätä vuoropuhelua sekä lujittaa ihmisten luottamusta toisiinsa ja koko yhteiskuntaan. Kulttuurin vahvistaminen tarkoittaa myös suomalaisen demokratian vahvistamista.

Kulttuuri luo hyvinvointia

Kulttuurin kokeminen ja harrastaminen lisäävät hyvinvointia, parantavat terveyttä ja toimintakykyä. Niin itsenäinen tekeminen, katsominen, kuunteleminen kuin oppiminen vaikuttavat myönteisesti sekä yksilöihin että yhteiskuntaan. Kulttuurista nauttivat ihmiset voivat paremmin ja luovat ympärilleen terveempää, luovempaa ja tuottavampaa arkipäivää.

Kulttuurin hyvinvointivaikutukset voivat liittyä sosiaaliseen hyvinvointiin, terveyteen, oppimiseen, talouteen, ympäristöön ja kulttuuriseen kestävyys. Kaikilta näiltä osa-alueilta on vahvaa näyttöä kulttuurin positiivisista vaikutuksista suoraan tai välillisesti yksilöille ja yhteiskunnalle. Kulttuuritoimintaan osallistuminen lisää onnellisuuden tunnetta, elämän mielekkyyttä ja jopa pidentää elinikää. Mielekkyyden kokemukset taas vaikuttavat laajasti elämän sisältöihin, syrjäytymisen ehkäisyyn ja toimintakykyyn.

Hyvinvoinnin näkökulmasta kulttuuri pitää ymmärtää laajasti – ei vain koettuna korkeakulttuurina. Kaikenlainen kulttuuritoiminta lisää hyvinvointia kaiken ikäisillä ja hyvin erilaisissa tilanteissa. Lasten ja nuorten taidekoulutus tukee sopeutumista elämän mukanaan tuomiin pettymyksiin sekä parantaa henkistä terveyttä. Musiikin kuuntelun on huomattu vähentävän nuorten kokemaa stressiä. Luovaan toimintaan osallistuminen parantaa lasten ja nuorten käytöshäiriöitä, lisää heidän itseluottamustaan ja itsetuntoaan.

Sairastuneilla ja vammaisilla kulttuuri parantaa elämänlaatua. Esimerkiksi musiikin kuuntelu laskee verenpainetta, parantaa muistia ja tarkkaavaisuutta sekä vahvistaa puolustuskykyä. Musiikki lievittää kipua ja edistää muun muassa aivovamma- ja aivohalvauspotilaiden kuntoutusta. Muistin paranemisen lisäksi ryhmässä laulaminen parantaa iäkkäiden puheen tuottoa, hengityselinten voimaa ja vähentää yksinäisyyttä.

Vaikeat muistisairaudet voivat työntää ihmisen sosiaalisen yhteisönsä ulkopuolelle. Kulttuurilla on tärkeä vaikutus yhteisön avartumiseen ja suvaitsevuteen, jotta pysymme osana yhteisöä sairauksistamme huolimatta. Muiden muassa kuvataide on parantanut muistisairauksista kärsivien henkistä kyvykkyyttä, sa-

malla kun heidän hoitajiensa rasitus on vähentynyt. Vankilateatteri parantaa itsetuntoa ja kannustaa pois rikoksista.

Hyvinvointi- ja yhteisötaidetta voidaan hyödyntää niin syrjäytymisvaarassa olevien lasten ja nuorten kasvun tukemiseen, pitkäaikaissairaiden kuntoutumiseen tai vanhusten hyvinvoinnin ja itsenäisen pärjäämisen auttamiseen. Taide ja kulttuuri tekevät elämästä mielekkäämpää. Kulttuuritoiminta on ennen kaikkea hyvää ennaltaehkäisyä ja siten myös taloudellisesti tehokasta.

Luovan toiminnan harrastamisen tai kulttuuritapahtumiin osallistumisen on huomattu johtavan järkevään terveyskäyttäytymiseen, kuten paremman ruokavalion noudattamiseen, mielenterveydestä huolehtimiseen ja liikkumiseen. Kulttuuritoiminta voi olla korjaavaa toimintaa, edesauttaa toipumista tai tukea vaikkapa päihdekuntoutumisessa, ylläpitää toimintakykyä työttömyyden pitkittyessä tai pitkäaikaissairauden aikana. Kulttuurisesti hyvän elämän myönteiset vaikutukset työelämään ovat erityisen tärkeitä korkean osaamistason yhteiskunnalle, jossa menestys riippuu työntekijöiden taidoista ja motivaatiosta eikä matalista palkoista.

SDP katsoo, että panostukset kulttuuriharrastamiseen, kulttuuritoimintaan ja taiteeseen ovat koko yhteiskuntaa hyödyttäviä investointeja. Sosialidemokraatit haluavat vahvistaa maakunnallista ja kunnallista kulttuurihyvinvoinnin suunnittelua. Näiden suunnitelmien tavoitteena on edistää hyvinvointia kulttuurin ja taiteen avulla, luoda kaikille asukkaille yhdenvertaisia mahdollisuuksia kulttuuripalveluihin ja tukea osallistumista yhteisön toimintaan kulttuurin keinoin.

Lääke syrjäytymiseen

Yhdistyneiden Kansakuntien ihmisoikeusjulistuksessa vaaditaan kaikille yhtäläistä oikeutta osallistua yhteiskunnan sivistyselämään, nauttia taiteista ja päästä osalliseksi tieteen tuomista eduista. Nämä oikeudet eivät kuitenkaan toteudu kaikkien kohdalla. Usein taiteen ja kulttuurin hyvinvointivaikutuksista suurimman hyödyn saivat juuri ne, jotka ovat kaikkien kulttuuripalveluiden saavuttamattomissa.

Saavutettavuus on yksi suurimmista kysymyksistä niin kulttuuripalveluiden rahoittajien kuin toimijoidenkin näkökulmasta. Laitoksissa asuvien tai esimerkiksi pitkäaikaissairaiden osalta prosenttiperiaatteen noudattaminen terveyspalveluissa parantaisi kulttuuritarjontaa huomattavasti ja olisi otettava käyttöön. Prosenttiperiaatteen käyttö ei saisi tarkoittaa vain satunnaisia taidehankintoja, vaan kulttuuri- ja taidetoiminnan tuomista laajasti osaksi laitosten arkea.

Syrjäytymisvaarassa oleville lapsille ja nuorille kulttuuriharrastaminen tarjoaa mahdollisuuden ilmaista itseään, kiinnittyä yhteisöön ja saada elämään pitkäjänteistä toimintaa, joka kantaa myös vaikeissa elämäntilanteissa. Erilaiset bändikoulut, katutanssi, graffitikerhot tai videopajat voivat kääntää vaikeiden nuoruusvuosien kulun parempaan suuntaan. Jokainen nuori tarvitsee harrastuksen.

Kulttuuriharrastuksilla voidaan vaikuttaa oppimiseen. Esimerkiksi kognitiivinen ja kielellinen hahmottaminen, ilmaisu ja sosiaalinen kanssakäyminen kehittyvät. Kulttuuri-toiminnan on todettu esimerkiksi edistävän maahanmuuttajien kielen oppimista ja helpottavan integraatiota. Yhteisöllisten kokemusten kannalta parasta on kuitenkin se, että kulttuuriharrastuksissa syntyvät ryhmät koostuisivat kaikenlaisista harrastajista, eivät kohdennetusti vain riskiryhmistä.

Sosiaalidemokraatit pitävät huolen, että syrjäytymisen ehkäisyyn tähtäävä kulttuuripolitiikka saa tarvitsemansa erillirahoituksen. Esimerkiksi sosiaalitoimen jakamalla kulttuuripassilla tarjotaan maksuttomia käyntejä kulttuurilaitoksissa ja harrastustakuun avulla annetaan mahdollisuuksia niille nuorille, jotka eivät saa tukea vanhemmiltaan. Hoitolaitoksissa tai vankiloissa tehtävään kulttuurityöhön järjestetään kohdennettua rahoitusta näiden laitosten toimin-

tamäärärahoihin, joilla kulttuuripalveluita voidaan ostaa paikan päälle. Vastavasti kulttuurilaitosten maksuton ohjelma ja seinien ulkopuolella toteutettavat esitykset edellyttävät sekä toiminnan painopisteen muuttamista että tähän työhön kohdennettavaa rahoitusta. Yhteisöjen kanssa toteutettavia hankkeita vauhditetaan myös hankerahoituksella.

Kulttuuriyrittäjät ja alustatalous

Kulttuurialalla toimii paljon pienyrityksiä ja itsensätyöllistäjiä, jotka työskentelevät useille eri tilaajille. Perinteisiä kulttuurialan yrityksiä ovat esimerkiksi arkkitehtitoimistot ja itsensätyöllistäjiä vaikkapa taikurit. Varsinkin monet aloittavat taiteilijat yrittävät työllistää itse itsensä. Kaupungit voivat tukea kulttuuriyrittäjyyttä muun muassa vuokraamalla joutotiloja tavallista edullisemmin.

Joillain kulttuurialoilla on 2000-luvulla tapahtunut muutos, jossa työsuhhteessa tehty työ on muuttunut alan yritysten tai freelancereiden vetämäksi. Esimerkiksi kuukausipalkkaisia valokuvaajia on yhä vähemmän ja näyttelijöistä yhä harvemmalla on pysyvä kiinnitys. Puhutaan pakko- ja kevytyrittäjistä. Tällä tavalla työn teettäjä ei joudu vastaamaan kysynnän joustoista, kun vaikkapa freelancenäyttelijä on välillä ylityöllistetty ja välillä vajaatyöllistetty omalla kustannuksellaan.

Kulttuurin yritystoimintaan oman mausteensa on tuonut digitaalinen murros. Esimerkiksi Internetin joukkorahoituspalveluita on menestyksellä käytetty erilaisten kulttuurituotantojen rahoittamiseen. Toisaalta kulttuurialan työtä kytkeytyy yhä voimakkaammin digitaaliseen alustatalouteen. Näitä alustoja ovat esimerkiksi musiikin jakelupalvelut, pelikaupat tai digitaaliset kuvapankit, joissa kulttuurialan toimija voi periaatteessa tavoittaa globaalin asiakaskunnan.

Ongelmana on kuitenkin se, että alustoilla kilpailu on kovaa ja tekijän tulot käyttöä kohden jäävät vähäisiksi. Joskus alustan tuoma näkyvyys on myyntiä tärkeämpi: esimerkiksi suositut muusikot käyttävät suoratoistopalveluita lähin-

nä markkinointiin. Levymyynnistä tulee enää vain vähän tuloa, kun varsinaiset ansiot kerätään esiintymällä. Kulttuurialan työtä myydään alustoilla vielä verraten vähän, mutta perinteisemmillä esiintyjäpankeilla on toki merkitystä.

Alustatyöntekijöiden oikeudet toteutuvat usein huonommin kuin perinteisessä liiketoiminnassa. Alusta ei halua ryhtyä taksikuskin tai ruokalähetin työnantajaksi, jolloin työntekijä jää ilman eläke- ja työsuhdeturvaa, työsuojelua tai työterveydenhoitoa. SDP karsastaa kehitystä, jossa alustatalouden yritykset saavat kilpailuetunsa työehtojen polkemisesta eivätkä digitaalisista oivalluksistaan.

Uuteen talouteen sopisivat kulttuurialoilla luontevasti tekijöiden perustamat yhteisyritykset tai osuuskunnat, joissa työntekijöiden turva ja itsenäisyys toteutuvat alustoja varmemmin. Taiteilijoiden tulkitseminen yrittäjiksi johtaa herkästi taiteilijaköyhyyteen sulkemalla heidät työttömyysturvan ulkopuolelle.

KOHTUUTTA PIRATISMIJAHTIIN

Digitaalinen maailma on tuonut mukanaan myös luvattomia alustoja, joilla pelejä, musiikkia tai elokuvia jaetaan vapaasti. Piratismi uhkaa tekijöiden toimeentuloa. SDP:n mielestä tekijöille pitää turvata kohtuulliset tulot ja samalla varmistaa, että kuluttajatkin pääsevät laillisesti teosten äärelle. Toisaalta on myös reilua huolestua nuorista lataajista: tekijänoikeuksia rikkoneita lapsia ei pidä jahdata rikollisina vaan rikemaksut tulee säätää nykyistä maltillisemmiksi.

Kasvua luovilta aloilta

Suomi on siirtynyt jälkiteolliseen aikakauteen, jossa yhä suurempi osa kansantalouden tulosta syntyy aineettomista sisällöistä. Kun puhutaan luovasta taloudesta, tarkoitetaan muun muassa muotoilua, mainontaa, taiteita, mediasisältöjä, arkkitehtuuria, ohjelmistopalveluita sekä erilaista muuta luovan osaamisen hyödyntämistä. Luova talous tuottaa sekä itsenäisiä tuotteita että palveluita, mutta myös luo lisäarvoa niin teollisuuteen kuin palvelualoille. Tarinat, brändit ja kulttuuriset sisällöt ovat aineettomia tuotannontekijöitä, joilla on yhä merkittävämpi osuus maailmanmarkkinoilla.

Vaikka luova talous työllistää noin 100 000 suomalaista, sen osuus kansantaloudesta on selvästi pienempi kuin esimerkiksi Ruotsissa. Tyypillisesti luovan talouden yritykset ovat pieniä, minkä takia ne yhteiskuntasuunnittelussa unohtuvat suuryritysten varjoon. Luovien alojen erikoisuutena on aineettomiin oikeuksiin perustuvien tuotteiden monistaminen, mikä näkyy esimerkiksi peliteollisuuden menestyksessä. Kun jokin peli, sovellus tai vaikkapa elokuva lähtee myymään, tulot voivat kasvaa huomattaviksi ilman nousevia tuotantokustannuksia. Tästä syystä useat länsimaat ovat voimakkaasti panostaneet luovan talouden kehittämiseen, kun perinteistä teollisuustuotantoa on samaan aikaan siirtynyt halpamaihin.

Suomalaiset yritykset hyödyntävät esimerkiksi muotoilua verrokkimaita vähemmän ja teollisuus on kehittänyt viime vuosina verraten vähän korkean jalostusasteen kuluttajatuotteita. Puutteita on muun muassa luovien alojen yrityspalveluissa sekä välittäjäportaassa, jonka kautta luovan alan yritykset pääsisivät paremmin mukaan kansainvälisille markkinoille. Suomessa on myös paljon osaavia taiteilijoita, joiden menestystä voidaan vauhdittaa vahvistamalla kulttuurivientiä.

SDP on vahvasti mukana elinkeinorakenteen uudistamisessa. Aivan samalla tavalla kuin sotien jälkeen teimme vahvaa teollisuuspolitiikkaa, nyt tarvitaan vahvaa luovan talouden politiikkaa. Tämä edellyttää panostuksia koulutukseen, palveluihin, yritysten rahoitukseen ja kulttuurivientiin. Tavoitteena on saada suomalaisille lisää työtä ja leipää muuttuvassa maailmassa.

Tuottoja turismista

Matkustaminen ja matkailu ovat maailmantalouden nopeimmin kasvavia aloja. Tällä hetkellä joka kymmenes työpaikka maailmassa liittyy matkustamiseen ja turismi on kasvanut maailmantaloutta nopeammin jo pitkään. Matkailu on oleellinen osa liikenteen, ravintoloiden, hotellien, nähtävyyksien, tapahtumien ja kaupan tuloja myös Suomessa.

Matkailu on kasvanut 2000-luvulla myös meillä, mutta Suomen matkustustase on yksi EU:n tappiollisimpia. Käytännössä suomalaiset matkailijat vievät kaksi kertaa enemmän rahaa ulkomaille kuin ulkomaalaiset turistit tuovat tänne. Vuonna 2017 kansantaloutemme menetti huimat 2,3 miljardia euroa matkailun takia. Turismissa onnistuminen on talouden ja työllisyyden kannalta ihan yhtä tärkeää kuin vientikaupassa pärjääminen.

Eurooppalaisessa vertailussa Suomi ei ole matkailumaa, vaikka siihen olisi hyviä mahdollisuuksia. Suomen viileä ilmasto, luonto vaihtuvine vuodenaikoinen, turvallinen ja toimiva yhteiskunta sekä hiljaisuus ovat selkeitä valttikortteja. Suomi ei pärjää rantakohteena, mutta luonto- ja kulttuurimatkailussa on todella paljon hyödyntämättömiä mahdollisuuksia.

Matkailulla on merkitystä sekä koko maalle että pienemmille paikkakunnille. Tutkimusten mukaan niin suurten kulttuuritapahtumien osallistujat kuin museokävijät jättävät aluetalouteen roimasti enemmän rahaa kuin näiden kulttuuripalveluiden tuottaminen maksaa. Jos matkailupalvelut, markkinointi ja nähtävyydet olisivat paremmassa kunnossa, Suomi pärjäisi kilpailussa niin ulkomaisten kuin suomalaisten valitessa matkakohteitaan.

SDP haluaa oikaista Suomen matkustustaseen. Matkailu työllisti vuonna 2016 noin 140 000 suomalaista ja työtä olisi huomattavasti useammalle tarjolla, mikäli matkailijavirrat saadaan kääntymään kotiinpäin. Turisteille voidaan luoda parempia ja sujuvampia puitteita, mieleenpainuvampia kohteita ja kokemuksia sekä vahvistaa mainettamme maailmalla. Matkailupalvelujen kehittäminen parantaa samalla meidän suomalaisten vapaa-ajan palveluita ja piristää kotimaan matkailua etelän lomakohteiden sijasta.

Työllisyys ja taiteilijoiden koulutus

Kulttuuri on erittäin työvoimavaltainen ala. Käytännössä kulttuuritoimijoiden kustannuksista huomattava osa menee palkkakustannuksiin, jotka ovat keskimääräistä matalampia. Kulttuuriin käytetty euro palautuu näistä syistä huomattavasti nopeammin kulutukseen ja siten verotuloiksi kuin esimerkiksi maatalouteen, teollisuuden tai rakentamiseen käytettynä.

Kulttuuritoimintaan kytkeytyvät työpaikat ovat lisääntyneet vuosikymmenten ajan ja kasvu on jatkunut läpi 2000-luvun. Tähän vaikuttaa yhteiskunnan rakennemuutos, kun työt hupenevat alkutuotannossa ja teollisuudessa mutta kasvavat palveluissa. Kulttuurialoilla työ ei ole koneiden, tekoälyn tai robottien takia vähentymässä, vaan kulttuuri, matkailu ja luova talous lukeutuvat kaikki tulevaisuuden kasvualoihin.

Kulttuurialoille on silti viimeisten vuosikymmenten aikana koulutettu enemmän osajia kuin on pystytty työllistämään. Työttömyyttä ja vajaatyöllisyyttä esiintyy muun muassa monilla taiteen aloilla, kulttuuriperinnön ammattilaisilla ja kulttuurituotannossa. Koulutukseen käytetyt resurssit menevät hukkaan sekä yhteiskunnan että yksilön näkökulmasta, jos kulttuurialojen ammattilaiset eivät saa toimeentuloaan koulutustaan vastaavissa tehtävissä. Toisaalta herää filosofinen kysymys, voiko sivistysvaltiossa ylipäättään olla liikaa taiteilijoita?

Alan koulutusta on työllisyysyistä supistettu voimakkaasti 2010-luvun taantumassa. Kokonaisia taidekouluja on suljettu, opiskelijoiden sisäänottoa vähennetty ja ammattitaiteilijan uran tavoittelusta on tullut huomattavan vaikeaa: yksi opiskelupaikka 25 hakijaa kohden. Tämä on johtanut siihen, että monet osallistuvat pääsykokeisiin vuodesta toiseen ja yhä useammat luovat uransa ilman muodollisia opintoja.

Koulutus on samalla keskittynyt pääkaupunkiin, jonne myös osaajat enimmäkseen jäävät valmistuttuaan. Luovan talouden ja kulttuurituotannon kehittämisessä muut kaupunkiseudut ovat jääneet metropolialueen varjoon. Tämä on osaltaan luonut alueellista eriytymistä, jossa rakennemuutos puree voimakkaimmin perinteisten elinkeinojen varassa sinnitteleviin paikkakuntiin. Tasaisemman yhteiskuntakehityksen kannalta pitää huolehtia kulttuurialojen koulutuksesta myös muualla maassa.

6. OHJELMAN TOTEUTUS

SDP:n kulttuuripoliittinen ohjelma on kirjoitettu puolueen perustaman työryhmän toimesta vuonna 2018. Ohjelman sisältöön pyydettiin ideoita jäsenkyselyllä, johon saatiin yli 1500 vastausta. Lisäksi pyysimme kommentteja kulttuurialan etujärjestöiltä ja ohjelmaluonnosta ovat esilukeneet useat kulttuurialojen ammattilaiset.

Kulttuuripoliittinen ohjelma on ennen muuta työkalu. Se kertoo puolueen jäsenille ja päättäjille kulttuuripoliittisista tavoitteistamme ja tukee päätöksentekoa. Toivottavasti sitä lukevat muutkin kulttuurista kiinnostuneet. Vastaavasti ohjelma auttaa muita puolueita ymmärtämään sosialidemokraattien tavoitteita ja löytämään myös yhteisiä ajatuksia paremman yhteiskunnan rakentamiseen.

Ohjelma on tehty ennen muuta 2020-luvun tarpeisiin ja se tulisi uudistaa vuoden 2030 tietämillä. Tuolloin yhteiskunta on muuttunut niin paljon, että ohjelman kaikki havainnot ja tavoitteet eivät välttämättä enää vastaa tarkoitustaan. Kiitokset kaikille ohjelman kirjoitustyöhön ja jäsenkyselyyn osallistuneille, kommentaattoreille ja lukijoille!

**MAAILMAA
VOI MUUTTA.
TARVITAAN VAIN
ROHKEITA IHMISIÄ.**

Lue lisää: www.sdp.fi

 facebook.com/sosialidemokraatit

 twitter.com/demarit

 instagram.com/sosialidemokraatit

**Suomi
2030**